

Kastelholmssamtalen 2019: Rundabordsamtal på Smakbyn

Kastelholmssamtalen är ett årligt återkommande evenemang under beskydd av Finlands tidigare president Tarja Halonen, där aktuella fredsfrågor diskuteras inför publik. Kastelholmssamtalen hålls på svenska och består av två delar. Det första samtalet är ett panelsamtal som hålls på Kastelholms slott. Panelen på slottet består av erfarna politiker, forskare och andra sakkunniga som diskuterar det valda temat under ledning av en moderator. Efter slottssamtalet fortsätter diskussionen i rundabordsform på närliggande restaurang Smakbyn. Vid detta samtal inleder kommentatorer med sina reflektioner kring årets tema, och därefter hålls en modererad diskussion med panelen från slottet och publiken.

I årets rundabordsdiskussioner som omfattade allt från en diskussion om universitetens och civila samhällets roll som demokratifostrare till demokratins framtid, agerade Susann Simolin, informationsansvarig vid Ålands fredsinstitut, som samtalsmoderator.

Moa Lindqvist: Utbildningens roll för demokratin

”Vi bör erkänna bildningen för vad den egentligen är- en demokratisk samhällsrelevans i dess mest absoluta betydelse”

Moa Lindqvist, doktorand i utbildningssociologi vid Uppsala universitet, inledde med att reflektera över vilken betydelse den högre utbildningen, och närmare bestämt den humanistiska utbildningen, har för demokratin idag.

Lindqvist menade att det idag förs en intensiv diskussion gällande huruvida universiteten allt mer kommit att likna ”företag”. Flera forskare och samhällskritiker menar att omdömet som i det klassiska universitetet hade en central roll har förlorat mycket av sitt värde. Hon betonade den betydelse detta omdöme har för att skydda de demokratiska värdena. Universiteten, och underförstått utbildningen, kan bidra till demokratins beskydd om de ges utrymme att fortsätta utveckla medborgarnas omdöme. Vad är en demokrati utan omdömesgilla medborgare? Lindqvist betonade att ”en stat där omdömet är överflödigt är en stat där allt sker per automatik”. Där det alltid finns ett rätt och ett fel. Där vem som helst kan ta vilken som helst persons arbete och göra jobbet lika bra. Enligt Lindqvist låter det som en osannolik dystopi. Därför måste universiteten verka för utbildningar med fokus på bildning, inte bara anställningsbarhet. ”Vi bör erkänna bildningen för vad den egentligen är- en demokratisk samhällsrelevans i dess mest absoluta betydelse”.

Lotta Angergård: Barnens roll för demokratin

”Det demokratiarbete vi gör är för dagens barn, inte för morgondagens vuxna”

Lotta Angergård, statsvetare och vikarierande verksamhetsledare på Rädda Barnen Åland, lyfte i sin tur fram det civila samhällets och markarbetets betydelse för demokratin. Speciellt betonade hon betydelsen av barnen och de ungas delaktighet i demokratin.

Angergård inledde med att betona att vi inte enbart får prata om att barn och unga är framtiden. Barnens delaktighet bör ses som viktigt här och nu: ”Det demokratiarbete vi gör är för dagens barn, inte för morgondagens vuxna”. Vi bör prata om demokratins arbete för, med och av barn.

Enligt Angergård spelar civilsamhället en stor roll för demokratin. Föreningar, gräsrotsrörelser och NGOs kan fungera som demokratiskolor och mötesplatser som i bästa fall är öppna för alla. Här relaterade hon till sin egen uppväxt där hon i idrottslaget lärde sig samarbeta, kompromissa, förhandla och leda men framför allt inneslöts i ett sammanhang.

Angergård betonade också den betydelse deltagandet och inflytandet har för folkhälsan. För barnets och ungas välmående är delaktighet en nyckel. Det finns en stark koppling mellan demokratiarbete och folkhälsa. Ett förhållningssätt där barn och unga ses som resurser för samhället gynnar både demokratin och barnens och de ungas välmående. Slutligen hänvisade Angergård till den åländska utvecklings- och hållbarhetsagendan som betonar att barn redan i tidig ålder bör få kunskap och praktisk erfarenhet av demokrati. Vi bör uppmuntra och skapa möjligheter för barn att medverka i och ta del av beslut som påverkar det egna livet.

Den öppna diskussionen: från demokratisk fostran till ”baggarnas parti”

Den öppna diskussionen gav publiken en möjlighet att diskutera centrala teman. Vad är demokratins kärna och vilket samhälle är vi på väg in till? Vad är samhällets respektive universitetens grundläggande värden? Hur ska man garantera en demokrati där var och ens röst blir hörd? Flera inlägg i debatten gjordes av publiken. Bildningens, det livslånga lärandet och utbildningens betydelse betonades av flera, liksom det faktum att utbildning idag ses alltmer som vägen till ett jobb, snarare än som ett sätt att bättre förstå och utforska världen. En annan aspekt som lyftes fram var att demokrati kräver kontinuerligt ’fotarbete’ och tid för att diskutera och kommunicera. Annars blir det lätt till en envägskommunikation. Vad gäller medborgarnas formella deltagande i demokratiska val, lyftes frågan om 16 åringars rösträtt i flera inlägg.

President Tarja Halonen inledde den öppna diskussionen med att diskutera universitetens roll för demokratin. Vad är universitetens värden idag? Idag ligger betoningen vid universiteten

allt mera på att den studerande ska bli färdiga och producera nytt. Samtidigt borde de studerande ges möjligheten att växa som samhällsmedborgare. Li Bennich-Björkman hakade på diskussionen och betonade universitetets relevans för samhället och demokratin i det stora hela. Många studerande som undervisas vid universiteten blir nämligen på olika sätt aktiva i samhället.

Diskussionen fördes över till val och rösträtt, ett aktuellt tema i dessa tider. Per Stenbäck uppmärksammade att rösträtten ibland har betraktats som en aspekt som definierar demokratin kärna. Rösträtten är något av en inträdesbiljett i det demokratiska samfundet. Göran Djupsund efterlyste i sin tur, en diskussion beträffande hur man ska lyckas engagera de som inte aktivt deltar i val eller annars i demokratin. Enligt statistik är högutbildades deltagande i val betydligt högre än bland lågutbildade. Vi bör vända oss till och lyssna till dem som ligger lågt i deltagande och intresse för demokratiska val. För att upprätthålla en för alla stabil och välfungerande demokrati bör vi inkludera dem.

Maud Olofsson menade att demokrati också är annat än beslutsfattande. ”Demokratin handlar också om vilket utrymme jag som person har att leva mitt liv. Om vi organiserar ett samhälle där politikerna fattar alla mina beslut, och jag inte får fatta några beslut själv, så blir jag ju begränsad.” Människor bör ges frihet att fatta egna beslut. Vi är inte lika som människor. Några vill ha sina föräldrar på det ena äldreboendet medan andra väljer ett annat. Om politiken ska lösa alla problem och om vi ska rikta oss, så tar vi också bort en del av den demokratiska delaktigheten eftersom ”jag vill bli respekterad för den jag är”.

Diskussionen inkluderade ämnet ”demokratisk fostran”. Vilken är det civila samhällets roll som demokratiska fostrare? Hur ska vi lyckas engagera de unga? Det fanns tankar om att civila samhällets roll som fostrare har ändrat och att vi börjar tappa föreningsverksamheten och istället går mot ett samhälle med s.k. ”enfråge-engagemang”. Ett exempel är att unga istället för att engagera sig i föreningsverksamheten går på ett gym där de betalar per gång. Här inkluderas Åland specifikt i diskussionen. För att mera lyckas engagera unga på Åland krävs flera mötesplatser. Platser där ungdomar får möjligheten att diskutera samhällsfrågor av betydelse för dem. I fråga om demokratifostran får vi inte heller glömma bort de nykomna i vårt land. Fackföreningar kan fungera som en slags ”grundskola” för nykomlingarna menade president Tarja Halonen.

Slutligen fördes en livlig diskussion om demokratin framtid. Vad är våra framtidsvisioner? Hur ser vårt västerländska civiliserade samhälle ut i framtiden? Drar det sina sista suckar? Djupsund och Stenbäck menade att civilisationer kommer och går, men att frågan är hur länge de räcker. Vart är vi på väg och hur ska vi förhålla oss till framtiden, frågade Sia Spiliopoulou Åkermark. Vi bör inte enbart prata om institutionerna som de är nu, utan vi bör också tänka framåt. Vi kan inte stoppa utvecklingen utan bör lära oss att förhålla oss till det okända och

Ålands fredsinstitut
The Åland Islands Peace Institute

framtida. Kanske ska vi inte heller ta för givet att människan är universums centrum. Kanske bör vi istället ta "bagarnas parti" eftersom de eventuellt är mer väsentliga för universums fortsättning.

Samtalen avslutades med ord av president Tarja Halonen. Vi bör komma ihåg att olika organisationer, så som politiska partier och klimat- eller miljöorganisationer, kan fungera som en inkörsport för var och en till det demokratiska deltagandet. "Demokratins famn är mycket stor".

